

การปฏิรูป

กระทรวงศึกษาธิการในประเทศไทย

นิตติ เอียวศรีวงศ์

ประมวล เพ็งจันทร์

การปฏิรูป

พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

นิธิ เอียวศรีวงศ์

ประมวล เพ็งจันทร์

ISBN : 974-87701-0-9

จัดพิมพ์โดย

เลขหมู่ ^{8a} 4165
เลขทะเบียน ^{๒๕๖} 13664
วันที่ 1 S.A. 2544

กองทุนริชาร์ดธอมม
เพื่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา

- ปก - เซาว์ อิศว
พิมพ์ที่ - บริษัท ธรรมสาร จำกัด
ดำเนินการพิมพ์ - พิมพ์อำเภอ โทร. ๕๒๖-๕๐๐๘

สนใจหนังสือนี้ติดต่อได้ที่

- กองทุนริชาร์ดธอมม โทร. ๕๒๖ - ๕๐๐๘
- บริษัท เคล็ดไทย จำกัด โทร. ๒๒๕ - ๙๕๓๖

๓๐ บาท

กองทุนริชาร์ดธอมม เพื่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา

มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในทางพระพุทธศาสนา และส่งเสริมให้ชาวพุทธตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการรักษาพระธรรมวินัย อันเป็นแกนกลางของพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์บริบูรณ์

รายได้จากการจัดพิมพ์หนังสือของกองทุนจะนำไปใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟูพระพุทธศาสนา อาทิ การปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ และการปฏิรูปการปกครองของคณะสงฆ์ รวมทั้งการรักษาพระธรรมวินัย

คำนำ

กรณีปัญหาวัดพระธรรมกาย สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอและเสื่อมโทรมของคณะสงฆ์ และสังคมไทยได้อย่างเด่นชัดกว่ากรณีอื่นๆ ที่ผ่านมา อาทิ กรณีสันติอโศก นิกร ยันตระ ภาวนาพุทธโธ และอีกหลายกรณีที่มีได้เป็นข่าว เนื่องจากว่า ปัญหาวัดพระธรรมกาย เป็นโอกาสที่ชาวพุทธไทยได้เรียนรู้และตั้งคำถามกับคณะสงฆ์ โดยเฉพาะการดำเนินการกับวัดพระธรรมกายของมหาเถรสมาคม ที่ส่อออกไปในลักษณะปกป้อง ถ่วงเวลา ปล้อยให้ปัญหาเรื้อรังมานานจนไม่สามารถแก้ไขได้ เป็นเหตุทำให้ชาวพุทธจำนวนไม่น้อยออกมาปกป้องพระธรรมวินัย และเรียกร้องให้มีการปฏิรูปพระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์ พร้อมๆ กันไปกับทางฝ่ายบ้านเมือง

แต่คณะสงฆ์กลับไม่สนใจในการปฏิรูป แม้จะถูกผลักดันจากกลุ่มองค์กรต่างๆ รวมทั้งภาครัฐบาลที่พยายามยกกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพระพุทธศาสนา และพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ออกมาก็ตาม แต่

กลับไม่มีเสียงขานรับจากมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์ที่ดูแลเรื่องนี้โดยตรง มีหน้าซ้ำยังถูกปลุกปั่นจากวัดพระธรรมกายไม่ได้รับรองพระราชบัญญัติคุ้มครองพุทธศาสนา โดยหาว่าเป็นกฎหมายฆราวาสปกครองสงฆ์เสียอีก

ท่าทีเช่นนี้ของพระสงฆ์และมหาเถรสมาคมนั้น กลับกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปฏิรูปพระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์อย่างมาก จนยากที่จะเปลี่ยนแปลงใดๆได้ เนื่องจากทั้ง ๒ เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ เกี่ยวข้องกันหลายฝ่าย ดังนั้นหนังสือเล่มที่ท่านถืออยู่ในมือนี้ อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาจารย์ประมวล เพ็งจันทร์ จึงได้เสนอแนวทางการปฏิรูปพระพุทธศาสนาไว้อย่างน่าสนใจ เพื่อให้สังคมไทยได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน

หนังสือเล่มนี้มีที่มาจากการอภิปรายในหัวข้อเดียวกัน โดยมีอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาจารย์ประมวล เพ็งจันทร์ เป็นผู้อภิปราย และมีอาจารย์ชัชวาล บุญปัน เป็นผู้ดำเนินรายการ เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๔๒ ณ บริเวณสนามหญ้า สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดโดยสภาชาวพุทธภาคเหนือ

และมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน

ประเด็นสำคัญของหนังสือ มีอยู่ ๒ ประเด็นใหญ่ๆด้วยกัน กล่าวคือ ๑. ปัญหาและสาเหตุ ๒. ทางออกจากปัญหาคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนาในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งอาจารย์นิธิ ได้เสนอทางออกไว้หลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเป้าหมายที่ต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจน เรื่องการศึกษาคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกระดับ ลดหลั่นกันมาตั้งแต่องค์กรสูงสุดระดับประเทศ องค์กรระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ให้สภาแต่งตั้งกรรมการพิเศษที่ไม่มีนักการเมืองขึ้นมาร่างกฎหมาย และมาตราต่างๆ เช่นเดียวกับการยกร่างรัฐธรรมนูญเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐

พร้อมกันนั้น ก็เปิดรับพิจารณาร่างกฎหมายหลายฉบับ และทำประชาวิจารณ์ โดยฟังเสียงพระและประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อจะนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของคณะสงฆ์ และสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งถ้าพระสงฆ์ และองค์กรสงฆ์ ไม่สามารถปรับตนเองให้สอดคล้อง

กับกระแสโลกาภิวัตน์นี้ได้แล้ว พระสงฆ์และพุทธศาสนา
ที่เจริญรุ่งเรืองมาหลายร้อยปี ก็จะมีอันต้องปลานาการ
ไปจากสังคมไทย เหมือนกับที่เกิดขึ้นในประเทศอินเดีย
ศรีลังกา หรือไม่ก็เปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาไปอย่างใน
ประเทศญี่ปุ่น ได้หวั่น ซึ่งสังคมไทยน่าจะจะได้เรียนรู้จาก
ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้เป็นกรณีตัวอย่าง เนื่องจาก
สังคมไทย เป็นสังคมพิเศษที่มีความแตกต่างจากประเทศ
เหล่านั้นมาก รูปแบบของพระสงฆ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
ยังเป็นที่ต้องการของสังคม โดยเฉพาะการประพฤติ
พรหมจรรย์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่พระสงฆ์และคฤหัสถ์
ไม่ควรละทิ้ง

แนวทางการปฏิรูปพระพุทธศาสนา และคณะ
สงฆ์ ที่อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาจารย์ประมวล
เพ็งจันทร์ เสนอนี้ เป็นเพียงวิธีการหนึ่งที่จะนำไปสู่การ
เปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ ขององค์กรสงฆ์และพระพุทธศาสนา
ที่ทำทนายให้ชาวพุทธเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำ หนังสือเพื่อ
การปฏิรูปพระพุทธศาสนาในประเทศไทยที่ท่านถืออยู่ใน
มือขณะนี้ น่าจะมีประโยชน์กับผู้อ่านที่กำลังหาทางออก
ไปจากปัญหาคณะสงฆ์ในปัจจุบัน และไม่ได้คิดว่า การ

ปฏิรูปพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องพระสงฆ์เท่านั้น หากแต่เป็น
หน้าที่ของคฤหัสถ์ที่จะต้องช่วยกันปกป้องพระธรรมวินัย
ให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่คู่สังคมไทยต่อไปได้ ขณะ
เดียวกันทางด้านพระสงฆ์ โดยเฉพาะมหาเถรสมาคม ก็
ไม่ควรทำหุทวนลมอีก หาไม่แล้ว ท่านก็จะถูกคนรุ่นหลัง
ประณามว่า สาเหตุที่พระพุทธศาสนาปลานาการไปจาก
ประเทศไทยนั้น เพราะท่านเป็นต้นเหตุสำคัญ เหมือน
ดังประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาในแต่ละยุคสมัย ท่านก็จะถูก
บันทึกไว้ไม่แตกต่างกับคนสมัยก่อน

การปฏิรูปพระพุทธศาสนา ถ้ามองให้ลึก ศึกษา
ให้ทอ่งแท้แล้ว ไม่ใช่เป็นการได้การเสียอำนาจของฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นการเกื้อหนุนให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจพระ
ธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มากขึ้นตามลำดับ การคิด
แบ่งขั้วอำนาจนั้น จึงไม่ใช่วิธีการคิดแบบพุทธ มีแต่จะจุด
ให้จิตตกต่ำ และนำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด แต่ถ้าทุก
คนหันมาคิดและวางท่าทีแบบพุทธ การปฏิรูปพระพุทธ
ศาสนาก็จะสำเร็จได้โดยง่าย

กองทุนรักษัธรรม

เพื่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา

สารบัญ

พุทธวิปัสสิ	นิธิ เยียวศรีวงศ์	๑
- วิกฤตหลักธรรม	วิกฤตการปกครองคณะสงฆ์	๑
- ทางออกที่ตรงร่วมกัน		๑๓
วิกฤตศรัทธาและหลักธรรม	ประมวล เพ็งจันทร์	๒๑๔
- พุทธบริษัทขาดความเคารพในหลักธรรมวินัย		๒๑๕
- พุทธศาสนิกชนทำให้กลายเป็นเครื่องประดับ		๓๓
- รู้ว่าผิดพระธรรมวินัย		
จะให้มาร่วมสังฆกรรมอีกหรือ		๓๘

พุทธวิบัติ

นิธิ เอียวศรีวงศ์

วิกฤตหลักธรรม วิกฤตการปกครองคณะสงฆ์

วิกฤตของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ตามทัศนะของผม อย่างน้อยมีสาเหตุใหญ่อยู่ ๒ เรื่องด้วยกัน

เรื่องที่ ๑ คือ ตัวหลักธรรมของพระพุทธศาสนาแบบไทย หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งผ่านการปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ ๕ ลงมา ไม่ค่อยสอดคล้องกับสังคมยุคใหม่อย่างไร ผมว่ามี ๓ ลักษณะด้วยกันกล่าวคือ

ลักษณะที่ ๑ พระพุทธศาสนาหลังจากถูกปฏิรูปแล้ว ขาดมิติทางด้านจิตวิญญาณ เป็นต้นว่าในหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่สอนกันในโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือ

ว่าโรงเรียนประถมต่างๆ ในประเทศไทย เกือบจะพูดได้
เลยว่า เขาห้ามไม่ให้พูดเรื่อง “นิพพาน” ไม่ให้พูดเรื่อง
ความหลุดพ้น เพราะว่ามันพ้นาน หรือความหลุดพ้นก็ตาม
ถือว่าประหนึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ห่างไกลจากชาตินี้ เป็นเรื่อง
ชาติหน้าแต่ที่จริงแล้วมันมีความเชื่อมโยงกันในพุทธศาสนา
ระหว่างสิ่งที่เราเรียกว่า โลกียธรรม และโลกุตตรธรรม
อย่างใกล้ชิด การปฏิบัติโลกียธรรมนั้น จุดมุ่งหมายที่แท้
จริงก็คือ เพื่อจะเจริญให้บรรลุไปถึงระดับโลกุตตรธรรม
โลกุตตรธรรมเป็นฐานให้แก่การปฏิบัติธรรมตามโลกียธรรม
ด้วยซ้ำไป

เพราะฉะนั้นจึงทำให้คนไทยจำนวนมากทีเดียว
ในสังคมหันเข้าหาไสยศาสตร์ เพราะว่าเมื่อสังคมชั้น
ชั้นบนๆ วยขึ้น ทุกคนหัวในเรื่องจิตวิญญาณ และไม่
สามารถไปหาส่วนที่เป็นมิติของจิตวิญญาณในวัด หรือ
ในที่ซึ่งเคยเป็นแหล่งที่มาของมิติทางจิตวิญญาณใน
สังคมไทยได้ จึงหันไปหาไสยศาสตร์ หรือหันไปหาการ
หลุดพ้นแบบง่ายๆ ง่ายๆ เช่น เป็นต้นว่า หันไปหาการทำสมาธิ
เวลานี้สมาธิหายดี เท่าที่ทราบสามารถทำเงินได้โดยอะแอะ
ถ้าเกิดว่าสอนสมาธิได้จริง สมาธิก็มีทั้งสัมมาสมาธิ

๒

มัจฉาสมาธิ คือ มันเป็นเรื่องที่ไม่ได้เป็นของคู่กันกับพุทธ
ศาสนา สมาธินี้มันเกือบทุกศาสนาก็ว่าได้ รวมทั้งเอา
มันไปใช้ในทางที่ผิดก็ได้ด้วย มีคนทำเงินกับเรื่อของ
สมาธิมาก

ผมว่าส่วนหนึ่งของการที่ชาติทางจิตวิญญาณนี้
อาจจะไปเกี่ยวข้องกับอาการระบาดของยาเสพติดด้วย
เพราะว่ายาเสพติดนี่คืออะไร ยาเสพติดก็คือ สิ่งที่ทำให้
เราหลุดพ้นจากสภาพจิตที่วุ่นวายในยามปกติมันเอง
คุณกินเหล้ามากก็คือคุณลืมความทุกข์ความยากไปชั่วคราว
กินยามัก กินยาเฮโรอีน อะไรก็แล้วแต่ก็คือ ทำให้จิตมัน
หลุดออกไปจากสภาพความวุ่นวายปั่นป่วนเป็นครั้งเป็น
คราวนั่นเอง นี่เป็นประเด็นหนึ่งของการที่ลัทธิธรรมใน
พุทธศาสนามาแบบไทยหลังการปฏิรูปไม่สอดคล้องกับสังคม
ยุคใหม่ เราอาจจะบอกว่า สังคมยุคใหม่ไม่ต้องการมิติ
ทางจิตวิญญาณ ซึ่งไม่จริง กลับต้องการมิติทางด้านจิต
วิญญาณมากกว่าทีเดียว

ลักษณะที่ ๒ ชาติมิติทางสังคม หลักธรรมใน
พุทธศาสนาหลังการปฏิรูปแล้ว ในพระไตรปิฎกนั้นมีมิติ
ทางสังคม แต่ว่าหลังจากการปฏิรูปในรัชกาลที่ ๕ มาแล้ว

๓

หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาที่ใช้สอนกันในเมืองไทย
ชาติวิถีทางสังคม เพราะว่าไปเน้นการทำหน้าที่ของปัจเจก
บุคคลเพียงอย่างเดียว ทำให้การกระทำของบุคคลที่ไป
กระทบต่อสังคมถูกมองข้ามไป ประเด็นนี้คนไม่ค่อยคิด
แล้วก็ไม่มีควมหมายอะไร ตัวอย่างเรื่องศีล ๕ ในประเทศไทย
ไทยไม่ได้ตีความให้รวมไปถึงการกระทำที่เป็นอันตรายต่อ
สังคมด้วย เช่น คุณขโมยเงินคนอื่นเขา ๕ บาท บาท ผิด
ศีล แต่คุณไปถูกล่าที่สาธารณะ ซึ่งเป็นสมบัติของส่วนรวม
ไม่มีเจ้าของคนเดียวหนึ่ง คุณมันชักเบลอๆ ไม่ใช่เจเนแล้ว
นี่ผิดศีลหรือว่าไม่ผิดศีล อภินันทานหมายความว่าอย่างไร
เพราะว่า ปาซึ่งเป็นที่สาธารณะไม่มีใครสามารถให้ใครได้
เพราะฉะนั้นคุณไปถูกล่า เจ้าของก็ไม่รู้เป็นใคร คือสังคม
มันแหละเป็นเจ้าของ

คำสอนเรื่องอุเบกขา เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งไม่มี
มิติทางสังคมมาอธิบายเมื่อผมเป็นเด็ก อธิบายว่าอุเบกขา
คือ ไม่รู้สึกผูกพันรักใคร่ รู้สึกเฉยๆ วางเฉย แล้วก็มีคำ
ถามต่อไปว่า เห็นคนตกน้ำเรียกว่าวางเฉยได้ไหม นี่เป็น
ปัญหาที่จำกัดอยู่ในเรื่องของบุคคลหรือเอกบุคคลแต่เพียง
อย่างเดียว แต่ว่าท่านพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบาย

๔

เรื่องอุเบกขา คือ การเคารพต่อหลักของกฎเกณฑ์ หรือ
หลักของความถูกต้อง หรือหลักของสังคมนั่นเอง ไม่ว่าจะ
จะเป็นถูกเมฆญาติพี่น้อง เมื่อทำผิดกฎที่เป็นความถูกต้อง
หรือกฎของสังคมก็ตาม คุณต้องปฏิบัติหน้าที่ของคุณ
คุณต้องเคารพกฎของสังคม หรือกฎความถูกต้องเหนือ
กว่าความผูกพันส่วนตัว ความเมตตาที่ยังมีอยู่ อะไรก็ยัง
มีอยู่เหมือนเดิม แต่ทำอย่างไรก็ได้ คุณเป็นตำรวจ ทำผิด
ก็ต้องจับ อันนี้เป็นตัวอย่างอันหนึ่งว่า ถ้าเราตีมิติทาง
สังคมออกแล้ว อธิบายหลักธรรมทางศาสนาพุทธไม่ได้
หลงอย่าง เพราะว่าพุทธศาสนากำเนิดขึ้นมาโดย
ต้องการจะเข้ามาแก้ปัญหาสังคม พร้อมๆ กับแก้ปัญหา
บุคคล แต่คุณไปตัดให้มันเหลือเพียงคนเดียว

ลักษณะที่ ๓ เป็นข้อบกพร่องในพุทธศาสนา
แบบไทยคือ หลักธรรมในพุทธศาสนานี้ พูดกันตรง
ไปตรงมา ไม่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีคิดของคนไทย ปัจจุบัน
หายไปจากวิถีคิด หายไปจากระบบการศึกษา หายไปจาก
การจัดการทางสังคม หายไปจากการประกอบธุรกิจ หาย
ไปจากการจัดการทางการเมือง หายไปจากสื่อ ในสื่อ
อาจจะมึเรื่องวัตถุนิยมอะไรเรื่อยแปด แต่ว่าตัวหลักธรรม

๕

ไม่ได้ถูกเอาเข้ามาใช้เพื่อเป็นแวน หรือเป็นจุดยืนในการมองปัญหาต่างๆ เพราะฉะนั้น ศาสนาพุทธในเมืองไทย ถึงแม้ว่าเราเป็นเมืองพุทธก็ตาม พุทธศาสนากลายเป็นคล้ายๆ เครื่องประดับ มากกว่าที่จะเป็นส่วนหนึ่งของท่าทีต่อชีวิตของคนไทย ส่วนหนึ่งของโลกทัศน์ของคนไทย ส่วนหนึ่งของวิธีการที่ทำให้เรามองโลกอย่างไร เราคิดจะสัมพันธ์กันอย่างไร ส่วนนี้ไม่เกี่ยวกับศาสนาพุทธสักเท่าไร ผมคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่และสำคัญมาก ถ้าเราจะมีการปฏิรูปการพระศาสนาขึ้นมาในประเทศไทย จะต้องมีส่วนให้หลักการของพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต วิถีมองโลก วิถีรู้สึกของคนไทยด้วย ไม่ใช่เฉพาะของนักบวชอย่างเดียว คนไทยทั่วๆ ไปที่นับถือพุทธศาสนานี้ เป็นหลักวิถีชีวิตข้อหนึ่งคือ วิถีถดเขิงหลักธรรม

เรื่องที่ ๒ คือ วิถีถดเขิงที่เกิดขึ้นจากการปกครองคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ที่เป็นอยู่เวลานี้ กล่าวโดยสรุปที่สุดก็คือ กัดกันสังคม ไม่ใช่กัดกันพระหนุ่ม หรือพระที่ไม่ได้เป็นพระเถรชั้นผู้ใหญ่อย่างเดียว แต่กัดกันสังคมทั้งหมดคือ กัดกันชาวบ้านให้ออกไปจากการมีส่วน

ในการควบคุมกำกับพระสงฆ์ หวงอำนาจการในกำกับควบคุมไว้ให้อยู่กับพระเถรชั้นผู้ใหญ่เพียงไม่กี่รูปเท่านั้นเอง ในสังคมไทยที่สามารถสืบทอดพระศาสนามาถึงเราได้ ย้อนกลับไปดูจะพบว่า ชาวบ้านนี้มีส่วนอย่างมากในการควบคุมกำกับพระ และในทางตรงกันข้ามพระก็ควบคุมกำกับชาวบ้านได้ด้วย ในอีสาน พระที่มาใหม่ๆ เข้ามาสู่วัดในหมู่บ้าน จะมีพวกที่เป็นมหา เป็นอะไรที่เคยบวชเรียนมาแล้ว จะเข้าไปนั่งคุยด้วย เพื่อซักถามว่า ท่านรู้จริงหรือเปล่า ท่านรู้ศาสนาพุทธจริงหรือเปล่า รู้บาลีจริงหรือเปล่า ในขณะที่เดียวกัน พระที่สืบทอดปฏิบัติที่ไม่งามก็ตาม ประพฤติผิดพระธรรมวินัยก็ตาม ชาวบ้านเอาก่อนหินไล่ขว้างก็มี สมัยก่อนมีถึงขนาดยกกำลังไปล้อมกุฏิแล้วก็เรียกตำรวจมากลึงพระ ชาวบ้านไม่ตั้งบาตรทำบุญก็มี และในทางกลับกัน พระก็มีอำนาจเหนือชาวบ้านด้วย เพราะว่าชาวบ้านคนที่ต้อนรับไม่เชื่อไม่ฟังจนเกินไป ทำบาปทำกรรม ท่านสอนก็ไม่เชื่อ ท่านตั้งเตือนก็ไม่เชื่อ ก็มีประเพณีคำว่าบาตร คือพระไม่รับบาตรบ้านนี้ ถึงจะมาตั้งบาตรก็ไม่รับบาตร เป็นต้น มันมีความสมดุลของอำนาจทั้ง ๒ ฝ่ายมากทีเดียว

แต่อยู่ๆ ก็มาออก พระราชาบัญญัติการปกครอง
คณะสงฆ์ ที่กันสิ่งคมออกไปจากการควบคุมตรวจสอบ
คณะสงฆ์โดยสิ้นเชิง ยิ่งมาในสมัยปัจจุบัน วัดเป็นจำนวน
มาก ไม่ใช่ทุกวัด ไม่มีฐานชุมชน วัดในเมืองส่วนใหญ่มีที่
ให้เช่าปลูกตึกแถว ชาวบ้านไม่ใส่บาตรก็ไม่เป็นไร ถึง
อย่างไรท่านก็หุงข้าวกินเองทุกวันอยู่แล้ว อย่างนี้เป็นต้น
จึงเกิดคำถามว่า แล้วชาวบ้านจะเข้าไปดูแลพระได้อย่างไร
พระซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของพระเถระชั้นผู้ใหญ่ไม่มีกรูปร
ดูอย่างไรก็ดูไม่ทั่ว ยิ่งไม่พูดถึงว่าท่านตั้งใจจะดูไม่ดู ถึง
ท่านตั้งใจดูก็ไปไม่ได้ เพราะขณะนั้นในแง่นี้ ไม่ว่าสถาบัน
อะไรก็ตามแต่ ถ้าปล่อยให้หลุดไปจากการควบคุมกำกับ
ของสังคม สถาบันนั้นก็เหลืออำนาจ สถาบันนั้นก็เสื่อม
ลงเหมือนๆ กันทั้งสิ้น

ประเด็นที่ ๒ เกี่ยวกับกรปกครองคณะสงฆ์ก็คือ
ความเคารพในพระสงฆ์ เราปฏิเสธไม่ได้ว่าเสื่อมถอยไป
เรื่อยๆ ตามลำดับ และก็ค่อนข้างจะเสื่อมถอยไปอย่าง
รวดเร็วด้วย โดยเฉพาะในหมู่คนชนชั้นกลางที่ได้รับการ
ศึกษา ท่านจะเห็นหรือไม่เห็นก็แล้วแต่ แต่ให้สังเกตดู
ในกรุงเทพฯ เวลานี้ ผมเห็นแถวหมู่บ้านที่ผมอยู่ใน

กรุงเทพฯ ประเด็นล่าสุดชอย แบบจะหาคนตั้งบาตรได้
ไม่เกิน ๓ หลัง ทุ่งๆ ที่หมู่บ้านนั้น มีบ้านเป็น ๕๐-๖๐
หลังคาเรือน ก็ไม่มีคนตั้งบาตรอย่างนี้เป็นต้น วัดรูปปฏิบัติ
ของพระสงฆ์เองก็มีส่วนอย่างมากที่ทำให้เกิดความเสื่อม
ความเคารพเหลือมิได้ของศฤห์สิทธิ์ที่มีต่อพระในพระพุทธร
ศาสนา เช่น เป็นต้นว่า พุทธพาณิชย์ที่พูดถึงกันมากมาย
ชายพระ ชายหอย ชายอะไรร้อยแปดพันประการ ถึงแม้
ว่าส่วนใหญ่ทำโดยขรวาตก็จริง แต่ก็อาศัยชื่อเสียงบ้าง
เกียรติยศบ้าง อะไรบ้างของพระเป็นสื่อในการทำพุทธ-
พาณิชย์ ถ้าบอกว่ พระรู้ไม่เท่าทันคนโกงคนทุจริตเหล่า
นี้ก็เกินคำ เพราะว่ พระจะต้องเป็นคนรู้เท่าทัน พระ
ในทัศนะคนไทยแต่ก่อนเป็นคนฉลาด ไม่ใช่คนโง่ แล้ว
อยู่ๆ มาบอกว่าพระรู้ไม่เท่าทัน เพราะพระโง่ ฉะนั้นถือ
กันได้อย่างไร หรือพระมีส่วนร่วมในการเข้าไปแปงผล
ประโยชน์ของการทำพุทธพาณิชย์ยิ่งใหญ่ว่าสิ่งเหล่านี้
มันเป็นเรื่อง ยังไม่ได้พูดถึงวัดรูปปฏิบัติอีกหลายอย่างที่
ชาวบ้านบ่นกันมาเป็นเวลานาน

ประเด็นต่อมา เรื่องของการปกครองคณะสงฆ์
ที่ผิดพลาดคือ บทบาทของพระและวัดในการช่วยคนจน

และให้สติแก่สังคม โดยเฉพาะกับผู้นำ หายไปเป็นเมืองไทย
ย้อนไปดูสมัยอยุธยา คนที่กล้าไปตีก็ตีเอาพระเจ้าแผ่นดิน
ตินก็คือ พระ ขุนนางธรรมดาไม่กล้าพูดหรอก เดี่ยวคือ
ขาด พระท่านในเวลาที่พระเจ้าแผ่นดินทำผิดกล้าเข้าไปพบ
และกล้าเข้าไปพูดให้ฟังว่าผิดอย่างไร แต่เวลานี้บทบาท
ทั้ง ๒ อย่างหายไป เขาบ้าพัฒนาขึ้นมา พระก็ร่วม
พัฒนาไปกับเขามาตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์จนถึงทุกวันนี้
อย่างนี้เป็นตัวอย่างอันหนึ่งว่า พระไม่กล้าไปเตือนสติแก่
สังคม หรือเตือนสติแก่ผู้นำ สิ่งที่ทำอยู่ในปัจจุบัน
จะว่าไม่สบบทบาทในการช่วยคนจนเลยก็ไม่ใช่ แต่ตัวเอง
ยอมรับว่า การศึกษาในพระศาสนา เป็นหนทางหนึ่งที่ทำ
ให้ลูกคนจนได้มีโอกาสเรียนหนังสือ แต่นี้ก็เป็นส่วนเดียว
และก็เป็นส่วนน้อยด้วย นอกจากนั้นแล้ว วัดมีแต่หุ้หุ้
ชั้น ในใหญ่ชั้น ด้วยประการต่างๆ นานา แต่คนที่ได้ฟังพา
วัดกลับน้อยลง เรื่องของวัดที่ชาวบ้านเพื่อสร้างตึกแถว
เราได้อินจมนี่จะตัยอย่างไร

จริงๆ ในสังคมไทยตั้งแต่โบราณมาเหมือนกัน
กระบาทความผันผวนของชีวิต มีหมอนกับกระบาทชะตา
กรรมของชีวิตอยู่ ๒ อย่างคือ วัดกับป่า เมื่อไหร่คุณไม่มี

๑๐

กิน คุณเข้าวัดมีโอกาสได้กิน แต่คุณพาลูกพาเมียไปเลี้ยง
อยู่ในวัดมันเป็นไปไม่ได้ คุณก็เข้าป่าแทน เพราะในป่าก็
มีอะไรให้คุณกินอยู่เหมือนกัน แต่เวลานี้ป่าถูกทำลายไม่
เหลืออะไรให้กินอีกแล้ว วัดเองคนก็เข้าไปอยู่อย่างแต่
ก่อนนี้ไม่ได้ เข้าไปขอข้าวกันบาตรกินอย่างแต่ก่อนนี้ก็ได้
ได้ เพราะฉะนั้นต้องคิดถึงเรื่องนี้ให้ดีๆ ว่า วัดในฐานะ
หมอนกับกระบาทความผันผวนชีวิตของผู้คน เคยเป็นที่
พึ่งของคนจน คนยากไร้ คนด้อยโอกาสมาตลอด ปัญหา
ว่าเวลานี้เป็นหรือไม่ เมื่อกี้เราพูดถึงคนชั้นกลางก็รู้สึกไม่
เหลือในสังคมที่ตา คนจนเองที่เคยได้พึ่งพาวัดก็ไม่ได้พึ่งพา
อย่างที่เคยเป็นมา

อีกประเด็นหนึ่ง อยากรจะพูดถึงประเด็นสุดท้าย
ในเรื่องของการปกครองคณะสงฆ์ก็คือ บทบาทของวัดใน
เชิงสังคมที่เคยมีอยู่ก็เริ่มลดหายไป ไม่ตอบปัญหาสังคม
สมัยใหม่เสียแล้ว เช่น ปัญหาเรื่องยาบ้า เรื่องเด็กเร่ร่อน
โสเภณี ไม่รู้จักสักก็เรื่อง การสร้างประชาสังคม วัดเข้าไป
มีส่วนอะไรได้บ้าง ไม่มีเลย ลองนึกดูที่เห็นมีอยู่บ้างแต่มัน
น้อยมาก รวมๆ แล้วพูดได้ว่า วัดเกือบจะไม่บทบาทใน
การเข้าไปมีส่วนร่วม หรือบรรเทาการแก้ปัญหาสังคม

๑๑

อย่างใดอย่างหนึ่ง คำถามก็คือว่า มีวัดทำไม

จริง ๆ แล้วผมไม่ได้ยกย่องศาสนาอื่น แต่อยาก
จะพูดให้ฟังว่า ในโลกตะวันตกที่เราดำเขาเป็นคนไม่นับถือ
ศาสนา ศาสนาของเขาพยายามปรับตัวตลอด เพราะว่า
เขาเปลี่ยนแปลงมากกว่าเรา ไปดูบทบาทของโบสถ์คริสต์
ในสหรัฐอเมริกาทำทุกอย่างเพื่อที่จะแทรกตัวเองเข้าไปอยู่
ในชีวิตของคนให้ได้ สอนกระทั่งทำกับข้าว เพราะว่าอย่าง
น้อยก็ดึงผู้หญิงให้เข้าหาโบสถ์ อย่างนี้เป็นต้น แต่ของเรา
อาจจะไม่ต้องถึงขนาดนั้น แต่ต้องเข้าไปมีบทบาท เราจะ
ดึงเอาพระพุทธศาสนาเอาหลักธรรมพุทธศาสนา เข้าไป
ทำอย่างไรกับปัญหาเรื่องของการระบาดโรคเอดส์ การ
ระบาดของยาเสพติด เรื่องโสเภณี และอื่นๆ ไม่ใช่ด่า
โสเภณีอย่างเดียว แต่ก็รับเงินทำบุญของโสเภณีด้วย
อย่างนี้ไม่แฟร์ คือ ต้องเข้าไปแก้ปัญหาด้วยทั้ง ๒ อย่าง
เพราะฉะนั้นถ้ามองจากในรูปนี้แล้ว ต้องไปดูว่า จะจัด
องค์กรของคณะสงฆ์อย่างไร ที่ทำให้พระสงฆ์ท่านหมด
บทบาทในสิ่งเหล่านี้ลงไป

ทางออกที่ต้องร่วมมือกัน

ผมขอเสนอเป็นตุ๊กตา เป็นแบบให้ดูว่า เราจะ
ต้องทำอะไรบ้าง เรื่องมันใหญ่มาก เพราะความเสื่อมหรือ
วิกฤตในพระพุทธศาสนา ไม่ได้เกิดจากพระเพียงอย่างเดียว
หากเกิดขึ้นจากสังคมทั้งหมด ซึ่งมีทั้งพระและฆราวาสอยู่
ร่วมกัน ทางออกอย่างน้อยที่สุดต้องมี ๓ ประการด้วยกัน.

ประการที่ ๑ ต้องมีเป้าหมายหรือทางออกก่อน
เราต้องทำให้สังคมโดยรวมเกิดความเข้าใจในเรื่องหลัก
ธรรมให้ถูกต้อง เช่นเป็นต้นว่า หลักธรรมที่ปรากฏใน
หนังสือ*พุทธธรรม* ของท่านพระธรรมปิฎกนี้เป็นตัวอย่าง
หนึ่ง ทำอย่างไรเราจะให้หลักธรรมเหล่านี้แทรกเข้าไปใน
ระบบการศึกษา แทรกเข้าไปในสื่อ แทรกเข้าไปในวิถีชีวิต
ของคนได้มากขึ้น อันนี้ผมก็ให้คำตอบเป็นรูปธรรมทันที
ไม่ได้ว่าทำอย่างไร แต่ต้องเป็นเป้าหมายอันหนึ่ง ถ้าเรา
ปฏิรูปการพระศาสนาแล้ว เป็นแต่เพียงจัดการปกครอง
คณะสงฆ์ใหม่นั้นไม่พอ เพราะว่าพระสงฆ์อย่างเดียวจะไม่
แก้ปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นได้

ประการที่ ๒ ต้องปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์
เวลานี้การศึกษาของคณะสงฆ์ ถ้ากล่าวโดยสรุปแล้วมี ๒

อย่างตัวกันคือ

การศึกษาที่เลียนแบบพระราช ซึ่งก็ไม่ผิดอะไร กลับเป็นการเปิดโอกาสให้คนจนได้เรียนหนังสือ แต่ปัญหาอยู่ตรงที่ว่า ถ้าจะเปิดโอกาสให้คนจนได้เรียนหนังสือ ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบังคับให้เขาไปเข้าโรงเรียน ทำอย่างไรในปัจจุบันนี้ ที่ผู้บริษัทยาต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าคนจน ให้เขาได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ในเมื่อไม่เข้าแบบเดียวกับที่เป็นอยู่บ้าง หมายถึงความว่า เขาได้มีโอกาสถูกอบรมสั่งสอนโดยพระภิกษุใกล้ชิดพอสมควร มีวัดปฏิบัติอะไรบางอย่างบังคับ โดยที่เขายังไม่ต้องบวชเณร

พระคุณเจ้าเป็นคนทางเหนือ ส่วนใหญ่คงจำได้ว่า สมัยก่อนทางเหนือเรียก “ชโยม” ชโยมนั้นก็คือ เด็กที่ไม่ได้เป็นเณร แต่ว่าได้รับการศึกษาแบบเดียวกับกับสามเณร ที่สำคัญคือ นำเอาวิธีคิด และท่าทีแบบชาวพุทธมาใช้กับศาสตร์ต่างๆ ผมหมายถึงมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นต้น ขอเรียกเสียใหม่ เป็นมหาวิทยาลัยของพระพุทธศาสนา ซึ่งผมคิดว่า ไม่เห็นจำเป็นที่จะต้องรับเฉพาะพระภิกษุอย่างเดียว อยากจะเห็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะ เป็นมหาวิทยาลัย

๑๘

มหาสมุทรราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรืออะไรก็แล้วแต่ อยากจะเห็นเป็นมหาวิทยาลัยใหญ่ๆ ลึกลับทางวงมหาวิทยาลัยเหมือนคนอื่นเขา มีงบประมาณสนับสนุน เบ็ดเสร็จทั่วไป และอาจมีโครงการพระโดยเฉพาะเป็นต้น แต่ความแตกต่างระหว่างมหาวิทยาลัยสงฆ์ กับมหาวิทยาลัยปกติธรรมดา เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อยู่ที่ที่ว่า มหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนานี้ ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ทาที่แบบพระพุทธศาสนา มาศึกษาเล่าเรียน เช่น สอนเศรษฐศาสตร์เหมือนคนอื่นเขา แต่ไม่ใช่เศรษฐศาสตร์ กระแสนี้โอคาสลึกลับกันในมหาวิทยาลัยชาวบ้าน แต่เป็นเศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ มองเศรษฐศาสตร์ มองการจัดทรรพยากรจากสหายตา และหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ไม่ใช่มองการจัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดกำไรสูงสุด แต่ว่าเพื่อให้เกิดธรรมะขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งทำที่ได้นำสนับสนุนให้มีการศึกษาของพระ หรือของวงการพระพุทธศาสนา ให้เลียนแบบพระราช แต่ไม่ใช่เลียนแบบอะไร แต่เลียนแบบที่เหนือกว่าพระราชด้วย

อีกด้านหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาของคณะ

๑๘

สงฆ์เวลานี้ก็คือ การศึกษาตัวพระศาสนาโดยตรง ซึ่งเวลานี้ผมคิดว่า เมื่อเราจัดการศึกษาแบบใหม่ ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส มาจนถึงทุกวันนี้ สภาพของสังคมเปลี่ยนไป เวลานี้คนบวช ๓ วันเยอะแยะไปหมด บวช ๓ วันเพื่อจะเข้าไปสูกตัวอยู่ในผ้าเหลือง แล้วสึกออกมาโดยไม่ทำอะไร คำถามก็คือว่า สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ท่านไม่ได้คิดเรื่องนี้ เพราะว่สมัยท่านยังมีไม่มีใครมาบวช ๓ วันแล้วสึก แต่สมัยนี้เยอะแยะไปหมด เราต้องคิดว่า ทำอย่างไรให้คนมาอยู่กับเรา ๓ วัน ได้เรียนรู้อะไรบางอย่างเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาดีกลับไปด้วย เช่น คนที่บวชหน้าไฟ อย่างน้อยสุดได้ทำทัฬหีของชาวพุทธที่ละม่อมความตายกลับไปเป็นต้น ผมคิดว่า จำเป็นต้องคิดถึงเรื่องของการศึกษาพระศาสนา นับตั้งแต่คนบวช ๓ วัน ไปจนถึงคนบวช ๓ ปี คนบวช ๕ ปี คนบวช ๑๐ ปี อะไรก็แล้วแต่ ต้องมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับคนในยุคปัจจุบันนี้ที่เวลารบวชแตกต่างกัน คนที่บวชนานๆ คนที่อยากจะทำแล้วเรียนในศาสนาไปกลๆ ก็ต้องมีหลักสูตรที่ทำให้เขาเข้าถึงหลักธรรมในพุทธศาสนาได้มากขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่วิธี

๑๖

ภาษาบาลีแต่เพียงอย่างเดียว อันนี้เป็นเรื่องที่ ๒ ที่ผมคิดว่าจำเป็นต้องทำ ถ้าเราจะมีการปฏิรูปการพระศาสนา ในเมืองไทยคือ ต้องช่วยกันคิดถึงเรื่องการศึกษามองพระสงฆ์ และฆราวาสที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธให้ดี

ประการที่ ๓ ที่ต้องคิดกันให้ดีก็คือ *การปกครองคณะสงฆ์* จะคิดกันอย่างไร จะทำกันอย่างไร ผมไม่มีคำตอบสำเร็จรูปที่จะให้เหมือนกัน คิดว่ามีหลักอย่างน้อยอยู่ ๔ อย่างด้วยกันที่ต้องคิดให้ดีๆ การปกครองคณะสงฆ์ต้องนำไปสู่สิ่งนี้ให้ได้

อันที่ ๑ ต้องมีชาวบ้านระดับชุมชนมีส่วนร่วม การกำกับควบคุม สร้างระบบถ่วงดุลเอาไว้คือ ไม่ใช่ให้ชาวบ้านเป็นใหญ่ แต่ก็ไม่ใช้ให้พระจัดการทุกอย่างด้วยตัวเองหมด ชาวบ้านระดับชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม อาจจะมีการจัดการ เรื่องการเงินของวัด หรืออาจจะมีเรื่องอะไรก็แล้วแต่ แต่ว่าชาวบ้านระดับชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลพระในระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน ไม่ใช่ใช้ทุกอย่างขึ้นอยู่กับส่วนกลางกรุงเทพฯ โดยไม่เกี่ยวข้องกับชาวบ้านเลย อันนี้เป็นไปไม่ได้

๑๗

วันที่ ๒ ต้องมีการลดหลั่นขององค์ประกอบ
จากระดับตำบล ขึ้นไปถึงระดับมหาเถรสมาคม ในการ
ลดหลั่นเหล่านี้ แต่ละระดับต้องมีชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วม
ร่วมถ่วงดุลด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้พระค้อยู่แต่คนเดียวแต่
เพียงฝ่ายเดียว ในขณะเดียวกัน ก็มีความละเอียดอ่อน
เพราะพระท่านมีพระวินัยอยู่แล้ว จะให้ชาวบ้านเข้าไปมี
บทบาทแค่ไหนอย่างไร จะให้อำนาจแก่พระในการดูแล
เรื่องพระวินัยกันเองได้อย่างไรแค่ไหน ต้องคิดกันให้ดีๆ
ในเรื่องนี้ แต่จะมีให้ชาวบ้านเลย ชาวบ้านไม่มีสิทธิ
ปกครองพระ อันนี้เป็นไปไม่ได้ แต่ต้องไม่ปล่อยให้การ
ปกครองถูกส่งจากเบื้องบนลงมาสายเดียวอย่างที่เป็นอย่าง
ทุกวันนี้ การปกครองต้องกระจายอำนาจไปสู่หน่วยที่
เป็นวัตรระดับตำบล ระดับอะไร ให้มีอำนาจการตัดสินใจ
โดยมีการตรวจสอบการถ่วงดุล และมีส่วนร่วมจาก
ชาวบ้านพอสมควร และต้องมีความรับผิดชอบ ไม่ใช่รับ
ผิดชอบแต่ข้างบนอย่างเดียว หมายความว่า ต้องสามารถ
อธิบายสิ่งที่ตัวทำได้ สามารถรับผิดชอบต่อคนที่อยู่ใน
ระดับบนวาระมาคนเดียว ไม่ใช่ขึ้นไปข้างบนอย่างเดียว
ในระดับเดียวกันก็ต้องสามารถรับผิดชอบได้ด้วย

๑๘

๑๖

๑๗

วันที่ ๓ ก็คือ ตัวองค์กรสูงสุดในการปกครอง
คณะสงฆ์ ต้องประกอบด้วยผู้รู้พระธรรมวินัยทางพระและ
ฆราวาส ถึงแม้ว่าอาจไม่มีฆราวาสนั่งอยู่ในมหาเถรสมาคม
แต่มหาเถรสมาคมต้องประกอบด้วยทั่วโลก เป็นต้นว่า มี
คณะกรรมการหลายหมู่หลายเหล่าที่ประกอบไปด้วยฆราวาส
และพระช่วยกันถ่วงดุลแต่เรื่องเสนอขึ้นไปโดยเปิดเผย
แต่ถ้าทำโดยปิดลับนี้มหาเถรสมาคมก็สาวยกร
พลิกกลับคำตัดสินหรือคำแนะนำได้ คำแนะนำเหล่านั้น
ต้องเปิดเผย ทุกคนรู้ว่าเขาแนะนำว่า มหาเถรสมาคมซึ่ง
มีแต่ฝ่ายเดียวจะตัดสินใจอย่างไร แต่มีผู้มีฉพาะกรรม
การศาสนารักษาหน้าที่เป็นเลขาธุการ แล้วนำเอาเรื่องไป
เสนอให้พระเถระชั้นผู้ใหญ่ แล้วท่านว่ากันเองในห้อง ซึ่ง
ปิดประตูเงียบ ไม่มีคณะกรรมการระดับต่างๆ ช่วยกัน
ถ่วงดุล ช่วยกันศึกษาให้พระเถระชั้นผู้ใหญ่คิดด้วย
โดยที่องค์กรปกครองสูงสุดต้องไม่มายุ่งเกี่ยวกับเรื่องเล็กๆ
เช่นเลื่อนชั้นเลื่อนสมณศักดิ์อะไรที่มันเป็นไปโดยตำแหน่ง
โดยฐานะ โดยปกติอยู่แล้วก็ไม่ต้องไปยุ่ง อาจจะเป็นระดับ
ล่างๆ ลงมาเป็นคนช่วยกันคิด เป็นคนช่วยกันจัดการได้
พอสมควร ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ได้รับ

๑๙

13664

การจัดกาได้เร็วเห็นผล และก็เป็นธรรมดาด้วย

อันที่ ๔ เป็นเป้าหมาย หรือเป็นทางออกที่เราจะต้องคิดในเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ก็คือ พระเวลานี้ขาดสื่อ คนสมัยก่อนเข้าวัดออกอย่างน้อยทุกวันพระ แต่ปัจจุบันนี้ ไม่ได้เข้าวัด โอกาสที่พระจะสื่อกับชาวบ้าน สื่อกับสังคมมีที่ไหน ผมว่าต้องคิดเรื่องการสร้างสื่อให้ดีขึ้น ทำอย่างไรพระถึงจะมีสื่อ คิดถึงสื่อ นับตั้งแต่วิทยุทีวี เว็บไซต์ ในคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นไปได้หมดจะเปิดเว็บไซต์ ให้มันมากขึ้นกว่านี้เป็นขององค์กรศาสนา ทำให้พระได้มีโอกาสนี้สื่อกับสังคมได้มากขึ้น เวลานี้พระแทบจะไม่มีโอกาสสื่ออะไรกับสังคมเลย ท่านสื่อที่ทำงานศพ ท่านก็เทศน์เป็นภาษาบาลี ไม่มีใครฟังรู้เรื่อง ก็คุยกันแซดอย่างที่ท่านเคยเห็นอยู่แล้ว ปัญหาเรื่ององค์กรส่วนกลางสื่อกับชาวบ้าน หรือสื่อกับสังคม เป็นปัญหาที่มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ แต่ตอนนั้นยังไม่เห็นปัญหามากนัก เพราะว่า สมัยนั้นมีการพิมพ์ธรรมจักรๆ บ้างอะไรบ้าง ออกแจกจ่ายออกขาย ซึ่งก็มีจำนวนคนอ่านค่อนข้างคับแคบมาก แต่ปัจจุบันนี้คนนั้นไม่พอแล้ว ต้องคิดอะไรให้มากไปกว่านี้เป็นเรื่องของกาใช้สื่อ

๒๐

ในขณะที่ยากกับการควบคุมกำกับต้องคิดในทางบวกคือ ไม่ใช่คิดแต่ในทางลบอย่างเดียว ไม่ใช่คิดแต่ลงโทษพระอย่างเดียว แต่ต้องคิดในทางส่งเสริมด้วย คิดในทางส่งเสริมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เวลานี้เราส่งเสริมแต่เลื่อนตำแหน่งงานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องคิดอะไรให้มากกว่าเรื่องของตำแหน่งในพระราชาคณะ ที่นี้ถ้าเผื่อว่าเป็นเป้าหมายหรือทางออกของเราจะทำได้อย่างไร อันนี้ก็ต้องช่วยกันคิดอีกเหมือนกัน อยู่ๆ เราพึ่งพูดตรงนั้นมันไม่เกิดขึ้น ผมคิดว่า วิธีที่จะทำได้ก็คือ เราต้องรวบรวมเอาผู้รู้ในพระธรรมวินัย รวบรวมคนที่มีความรอบรู้ในเรื่องการจัดการ มีความรอบรู้ในเรื่องของสังคม ความรอบรู้ในด้านต่างๆ มารวมตัวกันในการช่วยกันคิดร่าง พรบ. คิดกฎหมาย เพราะว่าการกฎหมายเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้น คิดกฎหมายด้วย คิดกลไกทางสังคมอื่นๆ ด้วย เป็นต้นว่า คิดกลไกในการผลักดันให้กระทรวงศึกษาธิการปรับปรุงหลักสูตรของกระทรวงนี้ในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเสียบ้าง เป็นต้น กฎหมายที่คิดขึ้นนั้นก็ต้องเป็นกฎหมายหลายฉบับ ไม่ใช่กฎหมายฉบับเดียว อาจจะมีกฎหมายปกครองคณะสงฆ์

๒๑

เวลานี้สภากำลังให้ความเห็นอยู่เกี่ยวกับกฎหมายคณะสงฆ์ฉบับใหม่ ซึ่งเป็นกฎหมายปกครองคณะสงฆ์เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่พอ ต้องคิดไปถึงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากกว่ากฎหมายของคณะสงฆ์ เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากคณะสงฆ์แต่เพียงฝ่ายเดียว เพื่อที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติการพระศาสนาทั้งหมด

ที่นี้ผู้รู้ที่ว่ามาจากไหน ได้มาอย่างไร ผมคิดว่าอย่าคิดถึงเรื่องระบบตัวแทน เรื่องพระธรรมวินัยไม่ใช่เรื่องของการเอาจังหวัดเชียงใหม่ตัวแทน ๓ คน จังหวัดลำพูน ๒ คน ผมว่ามันไม่ใช่อย่างนั้น ไม่ได้เป็นตัวแทนของประชาชน เราคิดว่าคนที่มีความรู้ขึ้นมา มีอยู่ทางเดียวกันทั้งนี้ทั้งการเมืองฝ่ายค้าน และนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลต้องร่วมมือกัน สัมเริ่องบาดหมาง เรื่องที่จะมาแย้งอำนาจกันสักครั้งหนึ่ง เพื่อทำบุญให้กับพระศาสนา ช่วยกันในการที่จะผ่านกฎหมายสักฉบับหนึ่ง เพื่อจะสามารถตั้งกรมการศึกษาพิเศษของสภาขึ้นมาได้ กรมการศึกษาพิเศษนี้จะไม่ประกอบด้วยนักการเมืองเลย แต่เอาจากคนต่างๆ ที่ช่วยกันเลือกคัดสรรคนที่เป็นผู้รู้ อย่างที่ว่าประกอบกันขึ้นเป็นกรมการศึกษา ทำหน้าที่เป็น

การร่างกฎหมายที่จำเป็น และเสนอแนะรัฐบาลว่าจะต้องออกมาตราการอะไรอีกบ้างในเชิงการบริหาร เสนอแนะแก่สังคมว่า สังคมต้องร่วมมือกันทำอะไรอีกบ้าง เพื่อสามารถปฏิบัติการพระศาสนาได้ อันนี้บางคนคิดว่า ยิ่งไปกว่าการที่จะให้สภาตั้งกรมการศึกษาพิเศษ เขาคิดว่าให้ตั้งเป็น Royal Commission ภาษาไทยคงต้องแปลว่า กรมการศึกษาในพระองค์ หมายความว่า ลงมาจากพระเจ้าอยู่หัวโดยตรง

จะอย่างไรก็ตาม แต่ต้องเป็นกรมการศึกษาที่มีอำนาจในการทำสิ่งเหล่านี้ โดยรวบรวมเอาคนที่มีความรู้พระธรรมวินัยมาช่วยกันในการคิดขึ้น แล้วในวิธีการที่จะทำนั้น ผมคิดว่า งบประมาณอย่าเอามาใช้ในการจ่ายเป็นรายได้ให้แก่กรมการศึกษาอย่างที่เคยทำกันมาแล้ว แต่ควรจะงบประมาณที่ทำให้ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่กรมการศึกษาคิดนั้นสามารถเสนอแก่สังคม สามารถที่จะให้สภาแก่สังคม ในการมีปฏิริยกว่าควรจะทำอย่างไร สังคมคิดว่าไม่เห็นด้วยอย่างไร เสนอมา เพื่อจะได้ฟังความคิดเห็นของสังคมได้ เพราะฉะนั้นงบประมาณที่ทางสภาจะพึงให้แก่กรมการศึกษาพิเศษที่ว่ามีก็คือ งบประมาณ

ที่ใช้เพื่อการดำเนินการ ไม่ใช่เอามาจ่ายเป็นเงินเดือน หรือเป็นค่าเครื่องบินอะไรของกรรมการเสียหมด แต่ให้เอามาจ่ายเป็นค่างบดำเนินการ ซึ่งจำเป็นต้องใช้อย่างมาก กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กรรมการเป็นเสมือนตัวกลางในการนำให้สังคมช่วยกันคิด ไม่ใช่คิดเฉพาะแต่เพียงกรรมการ ช่วยกันคิดในการหาทางที่จะปฏิรูปให้การพระศาสนาในประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบต่อไป

กล่าวโดยสรุปก็คือ หัวใจของพระพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องของการพูดถึงสิ่งที่ไม่มีการเวลา คือพูดถึงมนุษย์ เช่น ถ้ามรณคนปัจจุบันนี้ หลังจาก ๒๕๐๐ ปี ไม่ได้โลก ไม่ได้โกรธ ไม่ได้หลงหรือ มันก็ยังเหมือนกับคน ๒๕๐๐ ปีที่แล้วมา ก็มีโลก มีโกรธ มีหลง ปัญหาอยู่ที่ว่า เวลาที่พระไปบอกขรราวาสว่า ขอให้รวยๆ วิธีให้พรของพระเวลานี้ คือไปพอกความโลภ ความโกรธ ความหลง ให้มันมากขึ้นต่างหาก นี่เป็นปัญหา

ในโลกทุกวันนี้ ต้องยอมรับว่า ส่วนใหญ่เป็นโลกของตะวันตก เขาพบปัญหาของทุนนิยม พบว่ามันเป็นทางตัน ไปไม่รอด จนถึงทุกวันนี้ ทุนนิยมเต็มที่มา

ประมาณ ๒๐๐ กว่าปี มีคนจนมากกว่าคนรวย แล้วก็ไม่มีท่าทีว่าคนจนจะหมดไปจากโลก มีแต่จะมากขึ้นๆ เพราะฉะนั้นทุนนิยมไม่ใช่คำตอบ แล้วมีคนคิดเป็นจำนวนมากกว่า อะไรคือทางออกของทุนนิยม อะไรจะมาแทนที่ทุนนิยม แล้วจำนวนไม่น้อยคิดว่าพระพุทธศาสนา หรือวิธีคิด หรือท่าทีแบบพระพุทธศาสนาที่จะมาแทนทุนนิยม เช่น เป็นต้นว่า นักเศรษฐศาสตร์คนหนึ่งบอกว่า เวลาพูดถึงทุนนิยม คุณคิดถึงการผลิต คุณคิดถึงเรื่องของการกระจายสินค้า คุณไม่คิดถึงการบริโภคเลย ทุนนิยมกลับไปยั่วให้คนบริโภคมากๆ ในที่สุดเราพบแล้วว่า เรามีมนุษย์อยู่ ๖ พันล้านคนเมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมา เขาคำนวณว่า ทั้งโลกเรามีทรัพยากรที่จะใช้ร่วมกันได้ประมาณ ๘ พันล้านคน และต้องใช้อย่างประหยัด ถ้าใช้ฟุ่มเฟือยอย่างคนอเมริกันใช้กัน ๖ พันล้านคนก็ไม่พอแล้ว ๖ พันล้านคนก็มีคนอดตายที่อาฟริกา อินเดีย อยู่ตลอดเวลา จะอยู่กันให้รอดได้ต้องไม่เกิน ๘ พันล้าน และต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่อย่างประหยัดด้วย แต่เขาคำนวณว่าในประมาณ ๕๐ ปีข้างหน้า ถ้าเราไม่หยุดประชากรไว้ที่ ๘ พันล้าน มันจะถึงหมื่นล้าน แล้วถึงตอนนั้นกลียุคนะครั้บ เพราะ

ทุนนิยมไม่ใช่คำตอบ เรามีทรัพยากรจำกัด ยิ่งงูๆ คูนกียอยู่แบบคนอเมริกันทั่วโลกไม่ได้ นักเศรษฐศาสตร์ที่เสนอแนวคิดแบบชาวพุทธถามผมว่า ทำไมคุณไม่เริ่มต้นคิดจากการบริโภค ซึ่งก็คือศาสนาพุทธ ที่เริ่มต้นบอกว่าคุณก็กินพอดีๆ คุณไปกินให้มันกินไม่เป็นต้น

ประเด็นที่ ๒ เกี่ยวกับเราจะทำอะไรอย่างไร ที่ผมเรียนตั้งแต่ที่แรกว่า ผมคิดคนเดียวคงคิดอะไรไม่ออกได้หมดทุกอย่าง และไม่สามารใช้อำนาจบาที่ใหญ่แบบคณะปฏิวัติรัฐประหารมาประกาศปฏิรูปศาสนา ผมไม่ใช่วิธีนั้น พอปฏิรูปกันที่แรกก็เห็นผู้ปฏิวัติเกือบทุกคนเต็มทีทุกที ไม่เห็นไปอย่างบริสุทธิ์สักราย ก็ต้องอิงอยู่กับระบบประชาธิปไตยที่เป็นอยู่เวลานี้

ฉะนั้นที่ล่าสุดของที่สุดแล้ว ไม่ว่าจะคุณจะเสนอมาตรการอะไรก็แล้วแต่ต้องให้สภารับรอง หนีไม่พ้นในเรื่องนี้ แต่สภาไม่ควรรับรองอะไรโดยมีคนอยู่ ๕-๖๐๐ คนในสภา แล้วเที่ยวยกมือหรือไมยกมือในสภา ผมอยากเห็นภาพการยกมือในสภาที่สังคมคอยกำกับ อยากรจะเห็นภาพอย่างรัฐธรรมนูญ นี่คงทราบอยู่ว่าทางวุฒิสภาวุฒิสมาชิก และ สส. ไม่อยากจะได้รัฐธรรมนูญ แต่

เพราะว่าสังคมกำกับอยู่ก็เลยไม่กล้าโดยวิธีอื่น ต้องยอมยกมือรับรัฐธรรมนูญ ผมจึงอยากเห็นกระบวนการอย่างนี้คือกระบวนการที่มีการตั้งกรรมการพิเศษของสภาขึ้นมาเพื่อจะร่างกฎหมายและมาตรการต่างๆ ไม่ใช่กฎหมายอย่างเดียว กฎหมายก็อาจจะหลายฉบับ มาตราการที่หลายชนิด เสนอแก่ฝ่ายบริหารต่าง ๆ และเสนอแก่สังคมให้มีกระบวนการที่สังคมรับรู้เกี่ยวกับความคิดเบื้องต้นถึงการออกกฎหมาย และมาตรการเหล่านั้น เห็นด้วยไม่เห็นด้วยอย่างไรก็แล้วแต่เสนอเข้าไปยังสภา เพราะว่าเป็นกรรมการพิเศษที่สภาตั้งขึ้น กรรมการพิเศษชุดนี้ ผมไม่อยากจะเห็นนักการเมืองเข้ามา คือในแง่หนึ่งก็น่าเห็นใจเขาเหมือนกัน ปฏิเสธไม่ได้ว่าเจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์จังหวัดท่านต้องมีคะแนนเสียงที่จะกุมอยู่จำนวนหนึ่ง ฉะนั้นเวลาที่ท่านไม่พอเอ็งให้ฆราวาสปกครอง ท่านก็ไปบอก สส. ว่าไม่เอาอะ ครึ่งหน้าก็ไม่ใช่คะแนน มันก็ต่อองแล้ว เข้ามาในสภาก็ต้องมากำหนดตัว พรบ. ที่ฟังจะออกมา เพราะฉะนั้นก็ไม้อยากรจะให้เข้ามาอยู่ในกรรมการอธิการ อยากรจะให้เป็นการมาอธิการพิเศษที่มันนักการเมื่ออยู่ด้วย แต่ในขณะเดียวกันนั้น สส. ก็ยังมีสิทธิ์

จะเป็นผู้ยกมืออนุมัติหรือไม่อนุมัติตัววาง พรบ. นี้ในที่สุด แต่ก่อนที่จะยกมือออกให้สังคมรู้โดยทั่ว และสังคมมีแรงในการเข้ามากำกับยกมือของสภาด้วย ถึงได้คิดว่าควรจะเป็นการมาวิธีการพิเศษเพื่อจะบังคับประมาณ มีการเผยแพร่ การแลกเปลี่ยน การเก็บข้อมูลจากชาวบ้านให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ สำหรับการที่จะเสนอร่างกฎหมาย อาจจะหลายฉบับ และมาตการทั้งฝ่ายบริหาร และ

แก่สังคมว่าต้องทำอะไรบ้าง

วิฤกฤษ์พธา และหลักธรรม

ประมวล เพ็งจันทร์

พุทธบริษัทขาดความเคารพในหลักธรรมวินัย

ภาวะวิฤกฤษ์ที่เกิดขึ้นในสังคมชาวพุทธในปัจจุบันนี้ สิ่งที่เราได้เห็นชัดที่สุดก็คือ การที่พุทธบริษัท ไม่ใส่ใจฝ่ายบรรพชิต หรือฝ่ายคฤหัสถ์ ขาดความเคารพในหลักธรรมวินัย หลักพระธรรม หลักพระวินัยไม่ได้มีผล ไม่ได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ต่อค่านิยม ต่อการประพฤติปฏิบัติในสังคมเรา ดังนั้น ใครจะยึดถือหรือไม่ยึดถือก็ได้มีผลกระทบ การเชื่อถือหรือไม่เชื่อถือ กลายเป็นแพะชั้นสำหรับอวดอ้างกันเหลือ ๆ เท่านั้นเอง

ตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดปัญหาในสังคมสงฆ์ แทนที่พระสงฆ์จะหันไปใช้หลักพระธรรม หลักพระวินัยมาเป็นตัวตัดสิน แล้วอธิบายให้เห็นกันว่า ผิดหรือถูก โดยหลักพระธรรม และพระวินัย แต่พระภิกษุของกลับไม่ใส่ใจที่จะใช้หลักธรรมวินัย หันไปฟ้องร้องกันทางศาลความโดยการอ้างหลักกฎหมาย นั่นแสดงให้เห็นว่า พระธรรมวินัยไม่ได้มีความหมาย และไม่มีค่าปฏิบัติในจิตใจของพระภิกษุ นี่คือการที่ชี้ให้เห็นว่า พุทธบริษัทขาดจิตสำนึกที่จะเคารพในพระธรรมวินัย เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดการขาดความเคารพนั้น เนื่องมาจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่ได้ถูกอธิบายให้มีความหมายสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของเรา จึงทำให้พวกเราเกิดความรู้สึกว่า แม้ไม่เคารพในหลักพระพุทธศาสนา เราก็กินแต่ยอธรรมาณะ การจะมองให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นในชีวิตนั้น เราต้องมองเห็นพระพุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิตพระพุทธศาสนานี้ ไม่ได้เป็นเพียงแค่การสมานสามัคคีในวันพระ แล้วกลับมาใช้ชีวิตตรงกับหลักที่สมานสามัคคี พุทธบริษัทจะต้องสำนึกกว่าชีวิต มีคุณค่า มีความหมายเกิดขึ้นได้เพราะตกเป็นไปตามวิถีแห่งพุทธ

๓๐

ในปัจจุบัน วิถีคิดแบบพุทธไม่ได้อยู่ในจิตสำนึกของพวกเขา เพราะเราไม่ได้ถูกฝึก ถูกสอนให้คิดแบบพุทธ แต่มีวิถีคิดแบบอื่น ๆ ซึ่งถูกแทรกเข้ามาในสังคม ดังนั้นในวิถีชีวิตประจำวันเราลืมไปว่า จริง ๆ แล้ววิถีชีวิตแบบพุทธ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดแบบพุทธนั้นเป็นเช่นไร เราไม่มีคำตอบ ไม่มีคำอธิบายปัญหาแบบพุทธ นี่จึงเป็นประเด็นปัญหาและเป็นที่สำคัญ

วิถีคิดแบบพุทธก็คือ การคิดที่จะไม่เพิ่มพูนอกุศลมูลขึ้นในจิต กระบวนการคิดแบบพุทธสัมพันธ์อยู่กับตัวเป้าหมาย คือ พระนิพพาน ถ้าเราคิดแบบผิดแล้วเพิ่มพูน โภคะ โมหะ นั่นก็แสดงว่าคิดผิดวิธีแล้ว ถ้าคิดแบบใดก่อให้เกิดมลพิษที่จะลดโลภะ โทสะ โมหะ ลง นั่นแหละเป็นวิถีคิดแบบพุทธที่ถูกต้อง แต่ถ้าเมื่อไหร่คุณพ่ายแพ้แก่อำนาจของอกุศลมูล เช่นคุณไปขโมยของเขายำนาจของโลภะมีเหนือใจคุณแล้ว คุณไม่หันหน้าไปสู่นิพพาน แต่คุณหันหลังให้พระนิพพาน พุทธบริษัทคือบุคคลมุ่งสู่นิพพาน ถ้าหันหลังให้แล้วก็ไม่ใช่พุทธบริษัท เพราะไม่ดำเนินไปบนวิถีแห่งพุทธวิถีคิดแบบพุทธก็คือวิถีคิดที่จะรู้จักศัล ทานเจ้าคุณพระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต)

๓๑

เขียนไว้ในพุทธธรรมชัดเจนมากในหัวข้อ “โยนิโสมนสิการ” คิดอย่างไรจะให้ทุกสิ่งเกิดขึ้นในตัวผู้คิด นั่นคือสิ่งที่จำเป็นและสำคัญ

กรณีที่เรารู้สึกถึงวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมชาวพุทธนั้น ไม่ได้หมายความว่า จะไปเข้าเติมหรือไปโทษฝ่ายบรรพชิตเท่านั้น จริงๆ แล้วความผิดต้องแบ่งเฉลี่ยเท่ากับ ทางฝ่ายบรรพชิต ฝ่ายคฤหัสถ์ แต่บังเอิญว่า ในสังคมไทยเราในช่วงที่ผ่านมา ภาระในการดูแลทำนุบำรุงปกป้องรักษาพระธรรมวินัยเป็นของพระภิกษุเป็นส่วนใหญ่ พอเกิดเหตุการณ์ซึ่งเป็นเรื่องความบกพร่องผิดพลาดขึ้น ความผิดก็ถูกโยนไปให้ฝ่ายบรรพชิตเป็นผู้รับผิดชอบ

ความจริงแล้วสิ่งเหล่านี้ เกิดขึ้นจากการที่เราอ่อนแอกันทั้งฝ่ายบรรพชิต และฝ่ายคฤหัสถ์ การถ่วงดุลอำนาจกันระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ในปัจจุบันนี้เกือบไม่มีเลย กลายเป็นว่าบรรพชิตเองก็ไม่ใช่ใจความรู้สึกของคฤหัสถ์ และในขณะเดียวกัน คฤหัสถ์ก็ไม่จำเป็นต้องไปใส่ใจความเป็นไปของฝ่ายบรรพชิต นั่นคือ สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสังคมชาวพุทธ เพราะถ้าเมื่อใดฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ไม่มีมิตรต่อกัน ไม่นับเคราะห์ก็อยู่ต่อ

กันและกันแล้ว สิ่งที่เป็นพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นพระศาสนตาของชาวพุทธนั้น ก็ยากที่จะได้รับการเคารพยกย่อง เพราะพระธรรมวินัยที่เรากำลังพูดถึงว่า เป็นพระศาสนตา ไม่ใช่บุคคลที่จะเข้าไปแทรกตัวเองอยู่ในกิจกรรมต่างๆ ได้ แต่ต้องมึนกล่ไปใน การที่จะขับเคี่ยวให้พระธรรมวินัยนั้นมีควาามศักดิ์สิทธิ์ มีพลังที่จะชี้นำสังคมต่อไป

พุทธศาสนายถูกทำให้กลายเป็นเครื่องประดับ

กิจการพุทธศาสนาในสังคมไทยที่เป็นปัญหาขึ้นมา อีกประการหนึ่ง การที่พระพุทธศาสนาถูกทำให้เป็นพิธีกรรม หรือเป็นเรื่องคัมภีร์ จริงๆ แล้วพระพุทธศาสนานั้น เป็นวิถีชีวิตที่พุทธศาสนิกชนพึงดำเนินไป การที่จะดำเนินไปแบบวิถีชีวิตแบบนี้ได้ เราต้องมีทัศนคติท่าทีต่อชีวิตที่ถูกออกแบบพุทธ มีหลักการแบบพุทธยึดถืออยู่ในจิตใจ เราขาดอุดมคติ ตามแนวพุทธ นั่นคือ เราไม่มีความรู้สึกอย่างจริงจังว่า เราจะมีชีวิตอยู่ หรือดำเนินชีวิตเพื่อไปสู่นิพพาน อุดมคติ อุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาที่พระภิกษุสอน เป็นเพียงแค่คำสวดมนต์ที่เราเอามากล่าวเท่านั้นเอง เราไม่ได้มีความจริงจังที่จะดำเนินชีวิต

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างนั้นจริงๆ จังๆ พอตรงนั้นไม่จริงจึง
ก็ทำให้เกิดปัญหาในด้านคตินิยมและค่านิยมตามมา

ยกตัวอย่างง่ายๆ กรณีพระภิกษุในพระพุทธ
ศาสนา ตามหลักของอุดมคติก็คือ พระภิกษุต้องการทำ
พระนิพพานให้แจ้งภายในภพนี้ชาตินี้ กิจกรรมทั้งหมด
ทั้งสิ้นในชีวิตของท่าน สัมพันธอยู่กับเป้าหมายคือพระ
นิพพาน กระบวนการบรรลุที่เป็นไปตามหลักการนี้ พระ
ธรรมวินัยที่ถูกต้องบัญญัติไว้ เป็นเพียงอุปกรณ์เครื่องมือที่จะ
ช่วยให้ท่านบรรลุเป้าหมายได้เร็ว สะดวก และปลอดภัย
ที่สุด แต่ถ้าหากว่าพระภิกษุไม่เข้าใจเป้าหมายอย่างนั้น แต่
เข้ามาบวชเพื่อเป้าหมายอื่น พระธรรมวินัยหรือสิกขาบท
ก็จะกลายมาเป็นอุปสรรค เป็นสิ่งพระรังสิ่งที่ไม่จำเป็น
เพราะสิ่งเหล่านี้กลายมาเป็นข้อห้าม เป็นอุปสรรคใน
การดำเนินชีวิตท่านก็จะมีทัศนคติที่ต่อสิกขาบทในฐานะ
ที่เป็นข้อห้าม ซึ่งไม่เต็มใจจะปฏิบัติตาม แต่ก็ไม่สามารถ
จะฝืน เพราะเมื่อฝืนแล้วก็จะทำให้เป็นปัญหา ก็จะเกิด
ความขัดแย้งในตัวท่านเอง

ชาวพุทธ ซึ่งเป็นคนพุทธก็มีความหมายเช่นเดียว
กัน จริงๆ แล้วเราที่เป็นพุทธบริษัท ไม่ว่าจะเป็นคนพุทธ

หรือเป็นบรรพชิตต่างมีเป้าหมายเดียวกับคือ พระนิพพาน
ต่างกันเพียงว่า ฝ่ายที่เป็นคนพุทธ อาจจะไม่ต้องการทำ
พระนิพพานให้แจ้ง ในลักษณะที่เป็นปัจจุบันทันด่วนและ
รวดเร็ว ถ้าจะเปรียบพระภิกษุในพุทธศาสนา เหมือนคน
ที่ต้องการจะไปที่ถึงเป้าหมายอย่างรวดเร็วเพราะอย่างนั้น
ท่านจึงขวนขวาย ทนที่ที่ทนขวนขวาย ระยะเวลาในการ
ชั้นรถให้เร็วให้ช้าก็ถูกกับความคุ้มค่าระยะเวลาเพียงของ
การขวนขวายทน ทานจะไม่สามารถจบผ่านทางด่วน แล้ว
ลงมาคุยกัน หรือหักทลายกันบนทางด่วนได้ตามความ
ปรารถนาต่างจากคนพุทธที่เปรียบเหมือนกับชั้นรถข้างล่าง
แม้จะไปที่เดียวกัน แต่ออกจะแวะกินกล้วยเดี่ยว จะแวะทำ
อะไรก็ได้ เพราะข้างล่างเขาไม่ห้าม และคนพุทธไม่มี
เจตนาไปให้ถึงเป้าหมายปลายทางอย่างเร่งด่วน

การจะปฏิบัติ ต้องเข้าใจเสียก่อนว่า สิ่งที่เรา
เรียกว่าชาวพุทธนี้มีอะไร ซึ่งมีนัยที่สัมพันธ์กับชีวิตเรา
ไม่ใช่เรื่องเล่นๆ ที่เป็นอารมณ์ระดับชีวิตเรา แต่มันคือ
ชีวิตเรา ถ้าเราเข้าใจประเด็นตรงนี้ ปัญหาที่วิกฤต หรือ
สภาวะที่เรียกว่าเป็นปัญหาในปัจจุบันเราแก้ได้ โดยเฉพาะ
จะต้องมาช่วยกันทำให้พระพุทธศาสนา กลายมาเป็น

กลไกในสังคม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น กรณีมี
ปัญหาที่พระสงฆ์บางท่านออกมาว่า จะมีพระราช
บัญญัติพิฆาตสงฆ์ไทย ไม่ใช่พระราชบัญญัติปกครองสงฆ์
ไทย ก็เริ่มจากการที่ภาคคิดถึงการปกครองสงฆ์ในมุมมอง
ที่ต่างกัน แล้วกลายเป็นว่า การปกครองสงฆ์เป็นการใช้
อำนาจของคนๆ หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ปกครอง และอีกคนๆ หนึ่ง
ซึ่งเป็นผู้ถูกปกครอง ผมว่าถ้าพระสงฆ์ หรือพุทธบริษัท
คิดเสียอย่างนี้ การปกครองสงฆ์ ไม่ว่าจะออกมาโดยพระ
ราชบัญญัติที่ร่างโดยใคร และใครเป็นคนร่าง ก็ผิดเพี้ยน
ไปตั้งแต่แต่ต้นที่เราเริ่มคิดถึงการร่างพระราชบัญญัติแล้ว
ประเด็นที่อาจารย์นิธิเสนอก็คือ ไม่ใช่เรื่องของ
การร่างกฎหมาย ในความหมายที่จะปกครองด้วยการใช้อำนาจ
เหมือนการเมืองในปัจจุบัน ถ้าจะมีพระราชบัญญัติ
ที่ว่าด้วยกิจการพระพุทธศาสนาในสังคมไทยนั้น จะต้อง
ทำให้อำนาจเป็นกฎหมายซึ่งกลายมาเป็นส่วนกระตุ้น
หรือส่วนที่กำกับให้กลไกในสังคมเป็นไปอย่างถูกต้อง
เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น และเป็นอยู่ในปัจจุบัน
ประเด็นที่สำคัญ และจำเป็นที่สุดถ้าเราจะศึกษาหมายใน
ปัจจุบันที่ถูกร่างขึ้นมา จะต้องเกิดขึ้นจากความรู้ความ

เข้าใจในหลักพระพุทธศาสนา หรือตัวพระพุทธศาสนา
ที่แท้จริงในชีวิต แล้วศึกษาหมายกระตุนให้เกิดกลไก
ในสังคมที่เหมาะสม ที่จะทำให้กระบวนการทางพุทธ
ศาสนาที่ถูกต้องได้รับการประดับประดา ได้รับการทำนุ
บำรุง ได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง

ที่ผ่านมา เรามักจะคิดถึงกฎหมายไปลักษณะ
ของการลงโทษ ก็ด้วยกัน อย่งในปัจจุบันที่พระสงฆ์ออก
มาแสดงความรู้สึกล้มสบายใจว่า มีศฤงฆ์มาปกครองสงฆ์
ทั้งที่ความจริงแล้วไม่มีใครปกครองใครในสังคมชาวพุทธ
เรามีแต่กัลยาณมิตรผู้ซึ่งคอยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
ให้เป็นบุคคลที่สบายใจ เป็นบุคคลที่สบายต่อการก้าว
ไปสู่เป้าหมายที่ถูกต้อง ประเด็นสำคัญที่ต้องพูดถึงคือ
จุดเริ่มต้นที่เราจะต้องมาคุย และตกลงกันว่า จะทำอะไร
จะก้าวไปทิศทางไหน เราต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ใช่
มาแย่งกัน ไม่ใช่มาแข่งขันให้มีคนแพ้ และก็มีคนชนะ แต่
เรามาช่วยกันว่า เราจะทำอย่างไรให้สังคมชาวพุทธ ไม่
เป็นสังคมแห่งการแข่งขัน สังคมชาวพุทธในปัจจุบัน มัก
จะมองสิ่งที่เป็นกิจการของพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องการ
แข่งขัน พอเป็นเรื่องของการแข่งขัน ความคิดที่ต้องการจะ
ไม่ต้องมีการแพ้ก็เกิดขึ้นในจิตใจ และทำให้กระบวนการ

ทางศาสนากลายเป็นกระบวนการแข่งขัน ซึ่งตรงนี้เป็นความคิดที่อันตราย ตรงนี้เป็นความคิดที่จะก่อให้เกิดปัญหาในทางพระพุทธศาสนาที่แก้ไขไม่ได้

รู้ว่ามีผิดพระธรรมวินัย จะให้มาร่วมสังฆกรรมอีกหรือ

ประเด็นสำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือว่าเราจะทำอย่างไรกับสิ่งที่เกิดขึ้นในขณะที่ไม่ต้องรอให้ปัญหาหาย หรือรอให้มีการปฏิรูปในลักษณะที่เป็นองค์กร ปัญหาขณะนั้นก็คือ ทำอย่างไรให้พุทธบริษัทเข้าใจพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง และมีความเข้าใจในพระธรรมวินัยนั้น ถ้าเราเห็นความสำคัญของพระธรรมวินัย ในกรณีที่มีพระภิกษุรูปหนึ่ง ประกาศตนบริสุทธิ์เพราะศาลสถิตยุติธรรมไม่ได้วินิจฉัยว่าผิด แต่ทว่าสั่งสมถนุทธาทราบตัว ต้องอาบัติปาราชิก เรายังจะปล่อยให้พระภิกษุเช่นนี้มาขึ้นำชำระสังฆาทถรรพธรรมวินัยอีกหรือ แม้เขาจะมีสำนวนโวหาร มีวาทศิลป์ดีอย่างไร แต่พฤติกรรมาปรากฏชัดว่า ไม่เคารพพระธรรมวินัย ย่ำยีพระธรรมวินัย แล้วยังมาแอบอ้างว่าบริสุทธิ์ เพราะศาลสถิตยุติธรรมวินิจฉัยแล้วว่า ไม่ผิดทั้งที่จำเช็ค ฉ้อโกง หลอกลวงประชาชน ถ้าเรายอมรับ

บุคคลเช่นนี้ได้ ก็เท่ากับว่าไม่เห็นความสำคัญของพระธรรมวินัย

การปฏิรูปต้องเริ่มต้นกันตรงนี้ อะไรไม่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยต้องช่วยกันโต้แย้ง และก็ช่วยกันแสดงให้เห็นว่า ที่ถูกต้องควรจะเป็นอย่างนี้ และต้องไม่เคารพบุคคลผู้ไม่เคารพพระธรรมวินัย สังคมชาวพุทธปัจจุบันที่เป็นปัญหามาก เพราะเรายังคงอยู่ที่อำนาจของบุคคลผู้ซึ่งมีศรัทธามาก มีทรัพย์สินเงินทองมาก และให้ค่าความสำคัญกับบุคคลผู้นั้น และปล่อยให้สมาชิกขึ้นมาในสังคมนี้ แล้วเราก็มั่นใจว่าการอำนาจ จนกระทั่งไม่กล้าทำอะไรแม้จะเป็นความถูกต้อง ผมคิดว่าตรงนี้เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ และเป็นเรื่องที่น่ากลัวกว่าที่เราต้องการให้มีการปฏิรูปกิจการพุทธศาสนาในสังคมไทย

เครือข่ายชาวพุทธ เพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

~~~~~

ปัญหาพระประพฤติดิตพระธรรมวินัย ซึ่งเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยที่คณะสงฆ์ไม่สามารถแก้ไขให้ลุกล่วงไปได้ด้วยดี เป็นอาการบ่งชี้ถึงวิกฤตการณ์ที่กำลังเกิดกับพุทธศาสนาของไทย ทั้งนี้เพราะปัญหาดังกล่าวมิได้เป็นผลมาจากความไร้ประสิทธิภาพในการปกครองคณะสงฆ์เท่านั้น หากยังเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยอื่นๆ อีก อาทิ ความตกต่ำทางการศึกษาของคณะสงฆ์ ความเข้าใจในหมู่ประชาชนที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากหลักธรรมในพุทธศาสนา ความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลระหว่าง พระสงฆ์ รัฐ กับประชาชน จนไม่สามารถทำหน้าที่ที่พึงมีต่อกันได้อย่างถูกต้อง ทั้งหมดนี้ล้วนนำพระศาสนาเข้าสู่ภาวะวิกฤต อันจำเป็นต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

การรักษาพระศาสนาให้ยั่งยืนนั้น มิใช่เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง หรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ทั้งมิใช่เป็นความรับผิดชอบที่จำกัดอยู่กับพระสงฆ์หรือรัฐบาลเท่านั้น หากเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคน และเป็นความรับผิดชอบที่พระพุทธองค์ทรงมอบหมายให้แก่พุทธบริษัททั้งหลาย ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่พุทธ

ศาสนาประสบภาวะวิกฤต จึงควรที่ชาวพุทธทุกคนจะร่วมมือกันอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อฟื้นฟูพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามและกลับมามีความหมายต่อสังคมไทย รวมทั้งยังประโยชน์แก่สังคมโลก

ด้วยเหตุนี้ “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย” จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการมีองค์กรประสานงานในภาคประชาชนสำหรับการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการฟื้นฟูพุทธศาสนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง งานในระยะแรกของเครือข่ายดังกล่าวก็คือ การส่งเสริมให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความเห็นกันในเรื่องนี้ตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ อันจะนำไปสู่การรวมกลุ่มกันในระดับท้องถิ่นเพื่อขยายสำนักในความเป็นพุทธบริษัทให้แพร่ขยายต่อไป และเพื่อร่วมกันคิดค้นแนวทางการฟื้นฟูพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เมื่อกลุ่มท้องถิ่นดังกล่าวมีจำนวนมากพอและเกิดขึ้นทั่วประเทศ งานระยะต่อไปของเครือข่ายดังกล่าวก็คือการประสานกลุ่มเหล่านี้เพื่อร่วมกันจัดตั้งสภาชาวพุทธสำหรับเป็นองค์กรประสานงานระดับประเทศ โดยมีภารกิจหลักคือ ร่วมกับรัฐและคณะสงฆ์ดำเนินการฟื้นฟูพุทธศาสนา และจัดการปฏิรูประบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

องค์กรที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายดังกล่าวในขั้นนี้ประกอบด้วย มูลนิธิโกลนคิมทอง มูลนิธิพุทธธรรม มูลนิธิสุขภาพไทย มูลนิธิเด็ก

